

L'Escola Mallorquina

Introducció

El terme

El terme "Escola Mallorquina" s'ha utilitzat per designar conceptes diferents. En el sentit més ampli, comprèn un **període que va de 1840 fins a 1950**, que abasta:

– Els precedents: Pons i Gallarza, Marià Aguiló,...

– **Els mestres: Joan Alcover** i, sobretot, **Miquel Costa i Llobera**

– Els deixebles:

1a generació, (1903-1921): Maria Antònia Salvà, Llorenç Riber i Miquel Ferrà.

2a generació, (1903-1921): Miquel Forteza, Guillem Colom, Joan Pons i Marquès

Nova generació, (1936-1950): Miquel Dolç i Marià Villangómez.

Actualment es considera sobretot que **l'Escola Mallorquina és un corrent poètic** molt concret, que recull l'aportació de dues generacions d'escriptors, la primera i la segona.

El concepte

Els poetes que s'agrupen en l'anomenada Escola Mallorquina presenten uns trets estilístics i temàtics comuns. **Tot i ser contemporanis dels modernistes, la seva estètica se n'allunya** i, de fet, per la seva perfecció estilística i formal esdevindran els models a imitar pels poetes noucentistes.

Els **trets més característics** d'aquesta escola es poden sintetitzar en:

- Voluntat de **perfecció formal**
- Nacionalisme **tradicionalista**
- Retorn al **classicisme grecollatí**
- **Exaltació del paisatge mallorquí: CARACTERÍSTICA ESSENCIAL**
- Projecció d'un **món rural tranquil i sense tensions**
- Recerca de l'**equilibri**
- Subjectivisme i **intimisme**
- **Contenció emocional**
- **Perfeccionament del vers**
- Ús d'una **llengua culta i depurada**.

En definitiva, un desig d'aconseguir la serenor, l'equilibri i l'harmonia.

Totes aquestes característiques ens poden dur a pensar que l'Escola Mallorquina és una versió local del Noucentisme, això no obstant, hi ha una diferència essencial a remarcar: el

Noucentisme és el resultat d'una conjuntura política (l'ascensió al poder del catalanisme burgès), que permet la col·laboració dels poders polítics amb els intel·lectuals catalanistes. Però la situació política de les Balears és molt diferent de la catalana, la qual cosa fa absolutament inviable una actuació cultural com la que aleshores té lloc al Principat. Pels trets formals i temàtics, la poesia dels autors de l'Escola Mallorquina es poden posar perfectament al costat de la de Josep Carner o Guerau de Liost i podem dir el mateix pel que fa a la seva ideologia.

Joan Alcover

Vida

Joan Alcover va néixer a Palma el 1854

Començà escrivint en català i en castellà, però aviat s'inclinà a l'ús de la segona llengua, que donà lloc a una poesia superficial i intranscendent. Fruit d'aquesta poesia en castellà són els llibres *Poesías* (1887), *Nuevas Poesías* (1892), *Poemas y armonías* (1894) i *Meteoros* (1901).

Una aclaparadora **tragèdia familiar** trasbalsà radicalment les seves conviccions més íntimes. **La pèrdua de l'esposa i de dos dels seus fills (dos més morien encara anys més tard)** el portà a **adoptar una poesia greu**, que traduïa l'**íntima sofrença** que el torturava. Alcover pateix aquests anys una profunda crisi en la qual els factors personals, estètics i socials s'imbrinquen els uns als altres en un mar de confusions i contradiccions, fins a desembocar en **l'adopció decidida de la llengua catalana**.

El 1904 llegí la conferència ***Humanització de l'Art***, on **explica** la seva proposta d'**un art que connecti amb els problemes i sentiments de l'ésser humà**. El 1906 participà al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana amb la ponència titulada *La llengua catalana és entre nosaltres l'única expressió possible de l'escriptor artista*, i el 1909 obtingué el mestratge en Gai Saber. Va ser corresponent de la Real Academia Española, de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i de l'Institut d'Estudis Catalans. La seva **tertúlia** dominical fou un dels esdeveniments literaris més importants de la Mallorca del canvi de segle, **per on passaren quasi tots els intel·lectuals mallorquins i els que visitaven l'illa**. Morí a Palma el 1926.

Obra

Poeta i assagista, Joan Alcover és considerat, juntament amb Costa i Llobera, **un dels mestres de l'Escola Mallorquina**.

Els seus inicis poètics foren en castellà, però amb el tombant del segle s'inicia la crisi profunda que el conduirà a revisar per complet els fonaments de la seva poètica. A partir d'aquí adoptarà definitivament el català com a instrument d'expressió literària.

La seva poesia destacarà per la bellesa i puresa del llenguatge i per la perfecció tècnica en la construcció del vers, d'una musicalitat profunda.

Els poemes presenten una triple temàtica: sentiment del paisatge, elegia i sentiment civil.

Els seus poemes es recullen a *Cap al tard* (1909) i *Poemes bíblics* (1919).

Cap al tard és un **recull sense unitat temàtica ni formal**. Alcover ofereix una visió idíl·lica del camp mallorquí, de la gent, del paisatge i de les llegendes. La vida com a drama continu, el temps destructor de tot i la mort són temes recurrents dels poemes recollits a *Cap al tard*. Són especialment remarcables les seccions "**Cançons de la Serra**", **on ens transmet la seva visió del paisatge i del poble**, i les "**Elegies**", **fruit de la tragèdia familiar viscuda**. En aquests poemes Alcover assoleix un dels cims més alts de la poesia de tots els temps.

A *Poemes bíblics*, llibre molt més unitari, hi recrea tot de temes extrets de les escriptures, on els protagonistes són els personatges secundaris i menys coneguts de l'Antic Testament. És una poesia més distant i més plena d'imaginació.

Teoria estètica

La teoria estètica de Joan Alcover, exposada a la *Humanització de l'Art*, defensa per damunt de tot un art essencialment humà. Un art que begui de les preocupacions, els sentiments i **les emocions** del poeta com a **únic camí cap a l'autenticitat** que caracteritza **la vertadera poesia**. La poesia esdevé així **expressió viva i autèntica del seu jo més profund**. Per arribar a aquesta autenticitat cal llibertat artística, els corrents estètics esclavitzen l'expressió artística i l'allunyen del sentiment humà. Per contra, l'autenticitat poètica preval eternament, les grans figures perduren més enllà de les modes. Per al nostre autor, la poesia neix de l'**equilibri entre forma i contingut**, que s'oposa tant a l'espontaneisme lliure i obert de Joan Maragall com als cànons noucentistes que determinen artificialment l'obra d'art.

Un altre punt fonamental de l'estètica alcoveriana és la consideració que l'art neix de la contemplació desinteressada i pura. Entén el fet de contemplar com la forma més perfecta de possessió de la realitat i de la vida. **La creació artística neix de l'esperit humà i de la naturalesa units per la contemplació.**

D'altra banda, Joan Alcover defensa un art arrelat a la terra i a la vida col·lectiva, a la realitat i a l'ideal. Sense cap vacil·lació defensava un art humà, a l'abast de tothom, que conservàs l'essència dels sentiments de l'home i, per tant, un art que preservàs la genuïtat de l'esperit nacional català.

En definitiva, Alcover proposa d'un art eminentment humà i basat en la sinceritat, Joan Alcover és poeta en tant que home. L'home i la natura són els seus límits, l'art es nodreix dels sentiments de l'home, ja siguin de dolor o d'alegria. El canvi cap a

aquesta expressió més essencial, anirà acompanyat del canvi lingüístic i el portarà a descobrir totes les possibilitats que li ofereix la llengua catalana per a la realització plena de la seva poesia.

Miquel Costa i Llobera

Vida

Miquel Costa i Llobera **va néixer a Pollença** el 1854. Fill d'una família de propietaris rurals, orfe de mare als 11 anys, va créixer molt influït per un oncle seu, metge de Pollença, que li va descobrir el paisatge local i l'interès pels clàssics. Els anys d'institut, a Palma, fou deixeble de Josep Lluís Pons i Gallarza i company de Joan Alcover i Antoni Maura.

Va estudiar Dret a Barcelona i Madrid, encara que mai no acabà els estudis. A Barcelona i gràcies a Marià Aguiló, s'introduí en el cercles de la Renaixença i arribà a participar als Jocs Florals, que més endavant presidiria i on seria nomenat Mestre en Gai Saber. De retorn a Pollença, i mentre exercia de propietari rural, s'acostà cada vegada més a la religió, la qual cosa el portà a Roma, on **fou ordenat sacerdot** el 1888. Com a capellà exercí el seu ministeri a Palma.

A l'Ateneu de Barcelona va llegir la conferència *La forma poètica* (1904), on exposa les seves idees estètiques. **Va participar al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906) i fou nomenat corresponent de la Real Academia Española i de l'Institut d'Estudis Catalans.** Traduí algunes obres del francès i del llatí.

Morí sobtadament a Palma, el 1922, **mentre predicava** al convent de les Tereses de Palma.

Obra

Miquel Costa i Llobera és la primera gran figura que apareix en el marc de la literatura moderna de les Balears. Va aportar a la literatura catalana un **llenguatge poètic de qualitat perfecta**, una tècnica magistral de versificador i algunes visions essencials de paisatge com a expressió d'un profund sentiment elegíac.

La seva poesia neix del romanticisme i apunta cap al noucentisme.

El paisatge, l'elegia i la religió són els tres temes que inspiren els seus poemes.

La seva obra poètica és recollida a *Poesies* (1885), *De l'agre de la terra* (1897), *Tradicions i fantasies* (1903), *Poesies* (1907), *Horacianes* (1906) i *Visions de Palestina* (1908).

Cal diferenciar un primer període en què conrea una poesia de **to romàntic**. D'aquests anys és el poema "**Lo pi de Formentor**", tècnicament considerat com la culminació de la poesia catalana romàntica. Durant aquesta etapa inicia la lectura de Virgili i Horaci, tradueix alguns sonets de Petrarca i publica *Poesies* (1885), amb una poesia amarada de subjectivisme, que recull tota la seva producció catalana d'aquest període.

L'hel·lenisme és especialment present al poema *La deixa del geni grec*.

Aquest nou **classicisme** donarà lloc a la seva obra més important, ***Horacianes (1906)***, amb la qual inicia la seva segona etapa. És un llibre basat en la meditació i en la contemplació intel·lectual segons els models horacians. **És un assaig d'adaptació dels metres i les formes estròfiques grecolatines al català.** De fet, Costa realitza una experiència absolutament nova en la nostra tradició literària: la substitució de la rima romàntica pel ritme clàssic.